

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1941.

Första kammaren.

Nr 7.

Onsdagen den 5 februari.

Kammaren sammanträdde kl. 11 f. m.

Företogs val av tjugufyra valmän för utseende av revisorer och revisors-suppleanter för granskning av riksbankens avdelningskontors i orterna räkenskaper och förvaltning; och befunnos efter valförrättningens slut hava blivit utsedda till valmän:

herr Albertsson	med 75 röster,
» Anderson, Gustaf Iwar,	» 75 » ,
» Andersson, Per,	» 75 » ,
» Berling	» 75 » ,
» Bodin, Gunnar,	» 75 » ,
» Bodin, Karl,	» 75 » ,
» Bondeson	» 75 » ,
» Caap	» 75 » ,
» Dahlström	» 75 » ,
» Friggeråker	» 75 » ,
» von Horn	» 75 » ,
» Larsson, Sven,	» 75 » ,
» Magnusson, Theodor,	» 75 » ,
» Nilsson, Johan, i Malmö	» 75 » ,
» Nilsson, Theodor,	» 75 » ,
» Nisser	» 75 » ,
» Norman	» 75 » ,
» Olsson, Karl Johan,	» 75 » ,
» Petersson, Knut,	» 75 » ,
» Sköldén	» 75 » ,
» Ström, Torsten,	» 75 » ,
» Sundvik	» 75 » ,
» Svedberg	» 75 » ,
» Velandér	» 75 » .

Anställdes val av sex suppleanter för de valmän, som av kammaren fått i uppdrag att utse revisorer och revisorssuppleanter för granskning av riksbankens avdelningskontors i orterna räkenskaper och förvaltning; och befunnos efter valförrättningens slut hava blivit utsedda till valmanssuppleanter:

herr Egnell	med 63 röster,
» Sundberg	» 63 » ,
» Näslund	» 63 » ,
friherre Beck-Friis	» 63 » ,
herr Edin	» 63 » ,
» Hansson, Sven,	» 63 » ,

sedan ordningen dem emellan blivit genom lottning bestämd.

Ang. beredande av avsättning för överskottspotatis.

Herr statsrådet och chefen för folkhushållningsdepartementet **Eriksson**, som tillkännagivit, att han ämnade vid detta sammanträde besvara herr Gustaf Elofssons interpellation angående beredande av avsättning för överskottspotatis, erhöi ordet och anföorde: Herr talman! Med kammarens tillstånd har herr Gustaf Elofsson till mig riktat följande frågor:

1) Har statsrådet för avsikt att skyndsamt förordna om inventering av potatisförråden inom landet och deras hållbarhet?

2) Har statsrådet för avsikt att vidtaga sådana åtgärder, att odlarna, då behovet av matpotatis är tillgodosett, kunna finna snabb avsättning för sin överskottspotatis till de av staten fastställda priserna?

3) Kan det förväntas, att en utökning av råbrännvinstillverkningen kan komma att ske, om avsättningen på annat sätt blir svår att skyndsamt genomföra?

Till svar å den *första frågan* ber jag att få meddela, att inventering för närvarande pågår av potatistillgångarna hos leverantörerna av potatis till samtliga brännerier och stärkelsefabriker i landet. Genom dessa inventeringar, som beräknas bli färdiga under februari, torde man komma att få uppgift om potatisöverskottet i de delar av landet där odling av potatis för industriändamål förekommer. Enligt vad jag inhämtat har bränneriidkarföreningens inventering under gårdagen inkommit till livsmedelskommissionen. Inventeringarna avse även att erhålla uppgifter om huruvida och i vilken utsträckning risk föreligger för förstörelse hos potatisen på grund av skador i densamma. Såvitt framgår av de undersökningar i sistnämnda hänseende, som verkställt av potatismjölslänmnden, har potatisen inom ifrågavarande områden ännu icke lidit några större skador genom förruttnelse. Att genomföra en motsvarande inventering av potatisförråden inom övriga delar av landet har icke för närvarande ansetts vara påkallat. Det förtjänar kanske påpekas, att en sådan allmän potatisinventering skulle kräva en mycket omfattande administrativ apparat.

Vad angår den *andra* av interpellanten framförda frågan, som gäller åtgärder för tryggande av avsättning för överskottspotatisen, vill jag erinra om att det gångna årets potatisskörd av statistiska centralbyrån uppskattats till cirka 2.3 miljoner ton. Landets förbrukning av potatis beräknas normalt uppgå till 1.8 å 1.9 miljoner ton. Enligt dessa siffror skulle ett icke oväsentligt skördeöverskott föreligga under innevarande konsumtionsår. Emellertid bör beaktas att förbrukningen av ett flertal viktiga livsmedel nu begränsats genom ransonering, och det är därför sannolikt, att användningen av potatis för människoföda under innevarande år blir större än förr om åren. På de flesta håll i landet råder vidare en mycket stor knapphet på foder, och man har därför anledning anta, att betydligt mer potatis än vanligt utfodras. Dessa omständigheter tala för att man icke bör räkna med något mera betydande överskott på potatis för landet i dess helhet. Detta hindrar inte, att inom vissa lokalt begränsade områden svårigheter kunna uppkomma att finna avsättning för den potatis, som där producerats. Särskilt gäller detta inom områden, där potatisproduktionen sker för avsalu i större omfattning.

För att öka avsättningen av potatis i dylika områden synes man i första hand böra öka tillverkningen av potatismjöl. Enligt meddelade föreskrifter har potatismjölslänmnden befogethet att medgiva licens för tillverkning av intill 350,000 deciton potatismjöl. Den normala tillverkningen brukar uppgå till 230,000 deciton. Den mertillverkning av cirka 120,000 deciton potatismjöl, som under innevarande år skulle äga rum, motsvarar nära 70,000 ton potatis. Hittills ha licenser utlämnats för något över 300,000 deciton potatismjöl. Ännu återstå alltså nära 50,000 deciton, innan nyss angivna gräns för tillverkningen är nådd. Enligt vad jag inhämtat från potatismjölslänmnden

Ang. beredande av avsättning för överskottspotatis. (Forts.)

har nämnden för avsikt att lämna licenser även för denna kvantitet i den mån ansökningar därom inkomma. Hos stärkelsefabrikerna föreligga sålunda avsättningsmöjligheter för ytterligare cirka 28,000 ton potatis. Livsmedelskommissionen har även för avsikt att sedan de pågående inventeringarna slutförts taga frågan under övervägande, huruvida och på vad sätt staten bör medverka till att eventuellt förefintligt potatisöverskott tillföres stärkelsefabrikerna. Vidare planeras av livsmedelskommissionen åtgärder för att få i gång tillverkning av potatisflingor vid vissa härför lämpliga anläggningar. För sistnämnda ändamål beräknas åtgå i runt tal 6,000 ton potatis. Ytterligare böra enligt kommissionens mening, sedan kännedom om storleken av eventuellt förefintligt potatisöverskott vunnits, övervägas åtgärder i syfte att placera överskottet eller del därav som foder i sådana delar av landet där foderbrist råder. Livsmedelskommissionen kommer ock att framlägga de förslag i detta hänseende som må finnas påkallade.

Däremot är kommissionen av den meningen, att det icke är lämpligt i nuvarande läge att utvidga brännvinstillverkningen i syfte att på så sätt vinna ökad avsättning för potatis. Jag delar denna mening. Spritcentralen beräknar, att dess lager av brännvin avsett för förtäring skola uppgå till mellan 15 och 16 miljoner normalliter vid ingången av oktober 1941, då den nya råbrännvinskampanjen börjar; detta motsvarar med nuvarande konsumtion sju à åtta månaders förbrukning. Endast om det skulle visa sig omöjligt att använda potatisöverskottet till människoföda eller för utfodring, torde denna utväg för nyttiggörande av potatisen böra tagas under omprövning. Med vad jag senast anfört har jag angivit min ståndpunkt till interpellantens *tredje* fråga.

Herr Elofsson, Gustaf: Herr talman! Jag skall be att till herr statsrådet och chefen för folkhushållningsdepartementet få frambära mitt tack för svaret och särskilt för att jag fick taga del av detsamma i förväg.

Herr statsrådet framhåller, att inventering av de potatistillgångar, som äro avsedda för industriändamål, pågår och är beräknad att bli färdig under februari månad. Denna inventering finner jag vara mindre tillfredsställande, då den endast omfattar vissa delar av landet. Då denna inventering dessutom ej är av statsmakterna påbjuden, finns det en del lantbrukare med stora potatisodlingar, som ej använt de av bränneriidkareföreningen utsända cirkulären att deklarerera sitt potatisöverskott. Det finns också många lantbrukare, som ej äro anslutna till brännerier eller stärkelsefabriker, vilka ligga inne med ganska stora lager av potatis, som icke komma med i en sådan inventering.

Herr statsrådet framhåller såsom skäl till att en inventering av hela landets potatisförråd ej verkställts, att det skulle kräva en omfattande och dyrbar apparat. Jag anser för min del, att potatisförråden inom landet äro en så viktig tillgång i vår folkförsörjning, och särskilt i sådana tider som nu äro rådande, att en sådan inventering redan borde ha satts i gång. Och kostnaden får icke utgöra något skäl för att den ej blir verkställd.

Den av herr statsrådet här anförda av potatismjölsnämnden verkställda undersökningen om hållbarheten hos potatisen är säkerligen något missvisande. Denna undersökning utfördes, enligt vad jag har mig bekant, på ett ganska tidigt stadium i höstas, och med den stränga vinter och den dåliga hållbarhet, som potatisen redan från början hade, kan man nog förutsätta att skadorna äro ganska stora.

Herr statsrådet framhåller även att det av tillgänglig statistik framgår, att ett icke oväsentligt skördeöverskott föreligger under innevarande konsumtionsår. En större del av detta kan emellertid komma till användning, om brist

Ang. beredande av avsättning för överskottspotatis. (Forts.)
 på fodermedel föreligger och genom att en utökning av potatismjölstillverkningen blivit beviljad med 120,000 deciton. Att dessa åtgärder i viss mån lättat marknaden medgives, men ännu återstå betydande överskott. Den på förhand utlovade tillverkningen av 28 miljoner liter råbrännvin hade säkerligen kunnat komma till stånd och tillräckliga mängder av potatis till folkförsörjningen ändå varit tryggade. Jag anser för min del att sprit icke behöver tillverkas för förtäring. Den kan användas till traktorer och bilar, då detta drivmedel ställer sig mycket billigare än gengas. Och det utgör en icke oväsentlig del av vårt folkförsörjningsproblem att drivmedel finnas tillgängliga till våren.

Av den inventering, som Sveriges bränneriidkareförening verkställt, framgår att i Kristianstads län finnas 271,000 hektoliter potatis, i Malmöhus län 82,000, i Skaraborgs län 33,000 och i Blekinge län 4,000 hektoliter, och detta är de förråd, som finnas enbart hos bränneridelägare och de personer, som bruka leverera sin potatis till brännerierna. Säkert är att det finns ganska stora partier hos de lantbrukare, som icke äro delägare i brännerier eller stärkelsefabriker. Att livsmedelskommissionen har för avsikt att framdeles komma med förslag om överskottets avsättning är ju glädjande, men jag skulle vid detta tillfälle vilja erinra om det gamla ordspråket, som säger att »medan gräser växer, så dör kon». Vi känna till litet var, att livsmedelskommissionen inte alla gånger är så kvick i vändningarna.

Jag framhöll i min interpellation, att för det stora flertalet av potatisodlarna är denna vara den viktigaste handelsväxten, som tillför odlaren kapital ganska snabbt. I den nu rådande situationen befinna sig potatisodlarna i ett mycket bekymmersamt läge, då de ej kunna finna avsättning för sin vara. Det torde väl icke vara statsmakterna obekant, att lagring av potatis är förenad med stora förluster, större ju längre fram på vårsidan man kommer.

Under de senaste åren har redan innan vårsådden tagit sin början överenskommelse träffats mellan statsmakterna och bränneri- och stärkelsefabrikerna om hur stora mängder, som under året skulle tillverkas vid industrierna. Så skedde även under våren 1940, och priset fastställdes av regeringen. Livsmedelskommissionen uppmanade vidare potatisodlarna att utöka sin areal med sådana sorter, som även kunde användas till matpotatis, för den händelse en dålig skörd skulle inträffa. Då potatisskörden såsom fallet var i fjol blev tämligen god och man även minskade på den förut beslutade tillverkningsrätten, måste avsättningsförhållandena enligt min mening nu ordnas på annat vis. Det torde väl inte vara obekant, att längre transporter av potatis ingalunda äro lätta att genomföra, ty om sådana skola ske, går hälften av priset bort endast i fraktkostnader. Det borde därför ligga i regeringens intresse, om man vill upprätthålla potatisodlingen i sådan omfattning att man icke skall behöva tillgripa ransoneringsåtgärder även på detta område, att också se till att avsättning kan vinnas utan förlust för producenterna. Om sådana åtgärder icke snabbt vidtagas tror jag, herr talman, att situationen framdeles kommer att te sig mycket bekymmersam. Det kan inträffa liknande förhållanden som under förra världskriget, så att brist på matpotatis kommer att uppstå.

Jag anser för min del att en allmän inventering av potatisförråden i landet hade det varit skäl att genomföra redan vid december månads ingång, så att odlarna av denna vara vara haft tillfälle att kunna ordna sina avsättningsförhållanden i rätt tid.

Herr Bondeson: Herr talman! Jag har med största tillfredsställelse hört, att herr statsrådet ämnar få till stånd tillverkning av potatisflingor, något

Ang. beredande av avsättning för överskottspotatis. (Forts.)

som för den animala produktionen, speciellt av fläsk, är av stor betydelse. Men herr statsrådet nämde alls ingenting om vad dessa potatisflingor skulle kosta. Enligt uppgifter, som jag inhämtat, kommer denna vara på grund av det dyra bränslet att kosta upp till 40 öre per kilogram. En gammal praxis är att priset på fläsk skall vara åtta gånger kostnaden av foderenheten. När foderenheten kostar 40 öre per kilo skulle fläsket sålunda kosta 3 kronor 20 öre. Jag undrar om statsmakterna tänka träda emellan för att täcka den merutgift, som ett sådant uppfödande med potatisflingor skulle medföra?

En annan fråga är att använda potatisen direkt till svinfoder. Potatis är det yppersta fodermedel vi kunna tänka oss, och det ger tillsammans med korn det bästa och fastaste fläsket. Det pris som i dag gäller för potatisen uppgår till cirka 5 kronor per 100 kilo. Vi veta då, att med detta pris komma vi till ett värde på foderenheten av 20 öre per kilo potatis. Emellertid skall sedan denna potatis kokas, och enligt uppgifter som föreligga från stora undersökningar i Tyskland kostar kokningen 3.7 öre per foderenhet. Vi komma således upp i ett pris av nära 24 öre per foderenhet, och detta tal multiplicerat med åtta borde alltså ge ett pris av 1 krona 92 öre för fläsket, medan vi i dag få 1 krona 80 öre.

Det visar sig alltså, att de som skulle kunna och önska använda potatis i sina svinstallar på grund av prisförhållandena icke kunna göra detta. Det skulle vara mycket behjärtansvärt om man på något sätt kunde bringa hjälp genom fraktlindringar vid transporten av potatis från orter, som ha överskott på potatis, till de orter, som ha underskott, så att man därigenom inom svinstallarna skulle kunna omsätta en del av den stora potatisskörden. För mig skulle emellertid den möjligheten ligga närmast till hands att de brännerier, som ännu icke stoppat driften, snarast möjligt finge besked om att de kunna få fortsätta att bränna brännvin. Det beskedet får emellertid inte dröja, ty vid de flesta skånska brännerierna är det nu på upphållningen med arbetet.

Då herr statsrådet till slut förklarade, att ännu är det icke så mycket potatis, som blivit fördärvad, så har herr statsrådet ändå kännedom om att det är rätt mycket potatis, som kommer att bli fördärvad. Vore det därför inte klokt att handla snabbt och antingen utöka bränningen omedelbart eller också laga att fraktförhållandena bli så ordnade, att potatis från överskottsområdena utan för stora svårigheter kan tillföras de områden, där underskott föreligger?

Föredrogos och hänvisades till statsutskottet Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 36, angående vissa ändringar beträffande villkoren för erhållande av egnahemslån från statens vattenfallsverk;

nr 38, angående förstärkning av fjärde huvudtitelns anslag till kommittéer och utredningar genom sakkunniga; samt

nr 39, angående omläggning av systemet för de värnpliktigas rullföring och redovisning m. m.

Föredrogos och hänvisades till behandling av lagutskott herr *Linderots* motion, nr 176, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående fortsatt giltighet av lagen den 9 januari 1940 (nr 3) om vissa tvångsmedel vid krig eller krigsfara m. m.

---

*Ang. viss
motions remit-
terande till
annat utskott.*

Föredrogs statsutskottets memorial nr 15, i anledning av remiss från första kammaren av en motion.

Detta memorial lydde:

»Till statsutskottet har från första kammaren remitterats en av herr Ivar Persson m. fl. väckt motion (nr 135) om ändring av gällande förordning angående moderskapspenning.

Då motionen synes vara av beskaffenhet att böra behandlas av lagutskott, får statsutskottet med stöd av § 7 av de för riksdagen gällande reglementariska föreskrifterna hemställa, att motionen I: 135 må till första kammaren återlämnas.»

Herr **förste vice talmannen**: Herr talman! Jag hemställer, att kammaren måtte besluta att bifalla utskottets hemställan samt hänvisa den ifrågavarande motionen till behandling av lagutskott.

Efter härmed slutad överläggning bifölls vad herr förste vice talmannen därunder hemställt.

Föredrogs ånyo statsutskottets utlåtanden:

nr 1, angående regleringen för budgetåret 1941/42 av utgifterna under riksstatens första huvudtitel, innefattande anslagen till hov- och slottsstaterna;

nr 12, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag om anslag till ändringsarbeten i fastigheten nr 4 i kvarteret Kungl. Trädgården i Stockholm; samt

nr 13, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag om anslag till vattenkraftslånefonden.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

*Ang. över-
skridande av
vissa maxi-
merade
anslagsposter.*

Föredrogs ånyo statsutskottets utlåtande nr 14, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar under Utgifter å driftbudgeten, För flera huvudtitlar gemensamma frågor.

I detta utlåtande hade utskottet på anförda skäl hemställt, att riksdagen måtte

a) bemyndiga Kungl. Maj:t att i huvudsaklig överensstämmelse med vad föredragande departementschefen i statsrådsprotokollet över finansärenden den 3 januari 1941 förordat medgiva överskridande under budgetåret 1941/42 av genom riksdagens beslut maximerade anslagsposter till arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, eller till avlöningar till icke-ordinarie personal;

b) medgiva, att dyrtidstillägg åt vissa befattningshavare i statens tjänst m. fl. under budgetåret 1941/42 finge i huvudsaklig överensstämmelse med av föredragande departementschefen förordade grunder utgå enligt de närmare föreskrifter, som meddelades av Kungl. Maj:t;

c) besluta, att utgifterna för dyrtidstillägg skulle beträffande befattningshavare och pensionärer vid de affärsdrivande verken eller vid av dessa övertagna företag eller inrättningar utgå av de medel, av vilka verkets utgifter i övrigt bestredes;

d) besluta, att utgifterna för kristillägg skulle för budgetåret 1941/42 bestridas: beträffande befattningshavare och pensionärer vid de affärsdrivande verken eller vid av dessa övertagna företag eller inrättningar samt befattningshavare hos försäkringsinspektionen och statens pensionsanstalt från de

Ang. överskridande av vissa maximerade anslagsposter. (Forts.) medel, av vilka verkets eller institutionens utgifter i övrigt bestredes, beträffande befattningshavare vid statens hingstdepåer och stuteri samt å lantbruksstyrelsens stuteribyrå från det anslag, varav vederbörandes lön utginge, samt i fråga om andra befattningshavare från de anslag i riksstaten, som vore avsedda för kristillägg.

Reservation hade avgivits av herrar *Svensson* i Grönvik och *Hansson* i Rubbestad, vilka ansett, att utskottets yttrande bort hava den lydelse, reservationen visade, samt att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte

a) avslå det av Kungl. Maj:t begärda bemyndigandet att i huvudsaklig överensstämmelse med vad föredragande departementschefen förordat medgiva överskridande under budgetåret 1941/42 av genom riksdagens beslut maximerade anslagsposter till arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, eller till avlöningar till icke-ordinarie personal;

b) medgiva, att — — — Kungl. Maj:t;

c) besluta, att — — — övrigt bestridas;

d) besluta, att — — — för kristillägg.

Herr förste vice talmannen: Herr talman! Vid detta utskottsutlåtande är fogad en reservation, avgiven av två ledamöter av andra kammaren. Reservationen avser dels en ändring av utskottets motivering, särskilt i dess första del, där fråga är om det allmänna besparingsarbetet, dels ock en ändring av utskottets kläm i den punkt, som gäller bemyndigande för Kungl. Maj:t att överskrida vissa anslagsposter.

Redan förra årets urtima riksdag hade denna senare fråga uppe till behandling, men uttalade då att nästa års lagtima riksdag borde närmare ingå på en prövning av frågan. Dessutom kan man av andra särskilda utskottets utlåtande vid urtima riksdagen utläsa stora betänkligheter mot att medgiva Kungl. Maj:t detta bemyndigande. Att pröva varje anslag och att bestämma dess storlek är ju en myndighet, som riksdagen sedan gammalt gärna velat ha sig tillerkänd. På grund av rådande tidsförhållanden har man visserligen, som vi nog litet var känna till, måst utvidga Kungl. Maj:ts rättigheter och i motsvarande mån minska riksdagens. På ett flertal områden har man fått giva Kungl. Maj:t befogenhet att anvisa betydande anslagsbelopp, som riksdagen sedan fått godkänna. Men denna fråga om de civila avlöningsstaterna är en helt annan sak. Just ur principiell synpunkt kan man hysa tveksamhet inför de av departementschefen framlagda riktlinjerna beträffande dessa anslag. Vid förra årets urtima riksdag yttrade andra särskilda utskottet i denna fråga följande: »Utskottet har icke kunnat undgå att ur principiell synpunkt hysa betänkligheter inför denna konsekvens av förslaget.» Sedan tillägger utskottet: »Då emellertid avsikten är, att riksdagen i samband med behandlingen av anslagsäskandena för kommande budgetår skall beredas tillfälle att närmare taga ställning till innebörden av ett dylikt bemyndigande, har utskottet icke velat motsätta sig Kungl. Maj:ts förslag. Utskottet utgår därvid från att möjlighet föreligger för riksdagen att i berörda sammanhang vidtaga de begränsningar eller jämkningar i övrigt, som riksdagen kan finna befogade.» När man nu jämför detta utskottets uttalande med vad statsutskottet säger om denna sak i det här föreliggande utlåtandet, så frågar man sig, om utskottet har beaktat dessa betänkligheter. Utskottet säger ju endast: »De av departementschefen sålunda framlagda riktlinjerna anser sig utskottet böra godtaga. Utskottet tillstyrker förty, att Kungl. Maj:t i enlighet med dessa riktlinjer bemyndigas att under nästa budgetår medgiva överskridande av maximerade poster till såväl arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl.

Ang. överskridande av vissa maximerade anslagsposter. (Forts.)

Maj:t, som till avlöningar till icke-ordinarie personal.» Därvid förutsätter utskottet visserligen möjlighet till reell prövning från Kungl. Maj:ts sida gentemot vederbörande myndigheter. Det kan ju dock röra sig om betydande belopp på dessa anslagsposter. Den icke-ordinarie personalen är rätt talrik, och i nuvarande tid utbetalas dessutom från statens sida betydande belopp även i form av arvoden.

Reservanterna ha ställt sig betänksamma emot detta förslag. De ha ansett, att man inte nödvändigt skulle behöva gå denna väg. De ha pekat på att »eventuellt överskridande av anslaget genom Kungl. Maj:ts försorg kan ordnas genom att medel överföras från anslaget till oförutsedda utgifter eller eventuellt genom framställning till riksdagen om tilläggsanslag». Reservanterna ha alltså ansett det obehövt att i detta fall lämna regeringen ett så vidsträckt bemyndigande. Jag finner också, herr talman, att man skulle kunna gå fram på den linje reservanterna förorda. Riksdagen skulle därigenom slå vakt om sin urgamla rätt att själv bevilja och bestämma anslagsbeloppen och avlöningarna.

Beträffande sedan den andra punkt, som jag i början av mitt anförande här nämnde, nämligen den ändring reservanterna påyrka i utskottets motivering, så kanske den snarast kan sägas avse det arbete, som nu pågår inom statsförvaltningen för bättre tillgodoseende av kravet på besparingar. Jag har särskilt talat med en av dessa s. k. besparingssakkunniga, som nu äro tillkallade av finansministern för att inom departementet biträda vid prövningen av i vilken utsträckning det är möjligt att vidta besparingar. Han hyste farhågor för att de, om uttalandet på sid. 12 i utlåtandet nu antages av riksdagen, möjligen skulle bli hindrade i sitt arbete eller att det skulle medföra en viss begränsning i deras möjligheter till vissa besparingar. Han önskade för den skull, att ett dylikt uttalande nu inte skulle göras av riksdagen.

Jag ber, herr talman, att med anledning av vad jag nu yttrat få yrka bifall till den vid detta utlåtande fogade reservationen.

Herr Johansson, Johan Bernhard: Herr talman! Vad beträffar den senare delen av herr förste vice talmannens uttalande, att yttrandet på sid. 12 i utskottsutlåtandet skulle kunna tolkas så att det skulle verka hämmande på besparingsarbetet, vill jag framhålla, att detta långt ifrån varit utskottets mening. När utskottet pekar på att personalindragningar i förvaltningsverksamheten skapa ömtåliga sysselsättningsproblem med återverkningar och att dessa spörsmål av social natur böra uppmärksammas, så får inte detta uttalande tolkas på det sättet, att det skulle vara något slags käpp i hjulet för besparingsarbetet. Men det har under utskottsbehandlingen omvittnats, att efter förra världskriget entledigades vid det kraftiga rationaliseringsarbete, som då bedrevs, en mängd folk från sina befattningar, och många av dessa som varit anställda i statens tjänst hade oerhört svårt att skaffa sig platser. De sökte hos de enskilda företagarna, men där fingo de till svar, att de kommo från staten och att de fingo gå till statsförvaltningen, där de varit förut: »Vi ha så många arbetslösa inom våra näringsgrupper, att vi inte kunna bereda er anställning.» Det har t. o. m. nämnts fall, där vederbörande, som på det sättet hade blivit ställda utanför, varit nära att duka under. Det är för att fästa uppmärksamheten på att sådana sociala problem kunna uppstå, som utskottet har velat göra detta uttalande. Jag vill också framhålla, att detta uttalande bör läsas i sammanhang med hela detta stycke. Utskottet skänker där också erkännande åt det initiativ, som har tagits genom Kungl. Maj:ts cirkulär av den 10 januari, enligt vilket skyldighet införts för statsmyndigheterna att till finansdepartementet anmäla å ena sidan uppkomna personalöverskott samt å

Ang. överskridande av vissa maximerade anslagsposter. (Forts.)

den andra sidan behov av ytterligare personal. Här är det således meningen att inom statsförvaltningen genomföra omplaceringar för att på det sättet undvika sådana skadliga sociala återverkningar. Det är detta som utskottet här skänker sitt erkännande, och jag understryker således alldeles bestämt, att här icke avses att lägga något som helst hinder i vägen för besparingsarbetet, utan tvärtom, då utskottet uttalar att nämnda arbete så bedrivs att i möjligaste mån snabba och effektiva besparingsresultat uppnås.

Vad sedan angår den av reservanterna och herr förste vice talmannen berörda frågan om bemyndigande att överskrida anslag, erinrar jag liksom förste vice talmannen om att denna fråga var under behandling vid urtima riksdagen förra året. Andra särskilda utskottet, som granskade det då framlagda förslaget, vilket ju innebar att riksdagen i princip skulle ta ståndpunkt till frågan, yttrade också något mera än det som herr förste vice talmannen citerade. Utskottet yttrade nämligen, att förslaget »torde vara ägnat att dels medföra större överskådlighet och förenklad redovisning beträffande ifrågavarande avlöningskostnader, dels ock möjliggöra en strängare begränsning av vikariatsförordnanden för icke-ordinarie befattningshavare å ordinarie tjänster än vad hittills varit fallet». Och så fortsätter utskottet med att tala om förslagets tillämpning och förutsätter att det skall bli tillfälle att pröva det på nytt vid denna lagtima riksdag. Det är detta som nu sker, och utskottet uttalar sig på sid. 13 i frågan. Utskottet har inte kunnat finna annat än att den av Kungl. Maj:t föreslagna anordningen bör följas, men utskottet har gjort en mycket betydelsefull reservation, när utskottet förutsätter, att vederbörande myndigheter åläggas att i god tid till Kungl. Maj:t anmäla uppkommande behov av överskridanden, så att en reell prövning från Kungl. Maj:ts sida möjliggöres. Utskottet förutsätter jämväl, att riksdagen hålles underrättad om den utsträckning, i vilken bemyndigandet av Kungl. Maj:t tages i anspråk. Statsutskottet tror sig ha hävdat riksdagens rätt i och med att denna fordran uppställles. Jag tror därför också att det inte finns någon reell anledning att vara misstänksam emot Kungl. Maj:ts behandling i framtiden av detta ärende. Vill man gå så strängt fram som herr förste vice talmannen och hävda att riksdagen alltid skall hålla sin hand om anslagsfrågorna, ja, då finns det ett stort fält i statsbudgeten att ägna sin granskning, nämligen alla de anslag, som ha karaktären av förslagsanslag och vilkas antal som bekant är betydande. Det är ju anslag, som alla få överskridas. Jag tror att den förenkling, som förslaget obestriddligen innebär, är av så pass stort värde, att riksdagen bör antaga detta förslag med de av utskottet gjorda reservationerna.

Jag yrkar bifall till statsutskottets hemställan.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, gjorde herr talmannen jämlikt därunder förekomna yrkanden propositioner, först på bifall till vad utskottet i det nu föredragna utlåtandet hemställt samt vidare på godkännande av den vid utlåtandet avgivna reservationen; och förklarade herr talmannen, efter att hava upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *förste vice talmannen* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 14, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, godkännes den vid utlåtandet avgivna reservationen.

Ang. överskridande av vissa maximerade anslagsposter. (Forts.)

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo uppläst, verkställdes omröstningen på det sätt, att efter särskilda uppmaningar av herr talmannen först de ledamöter, som ville rösta för ja-propositionen, och därefter de ledamöter, som ville rösta för nej-propositionen, reste sig från sina platser; och befanns därvid, att flertalet röstade för ja-propositionen.

Lagförslag om
dyrtidstillägg
å folkpension-
er m. m.

Föredrogs ånyo sammansatta stats- och andra lagutskottets utlåtande nr 1, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om dyrtidstillägg å folkpensioner, invalidunderstöd och barnbidrag, m. m., dels ock i ämnet väckta motioner.

Genom en den 10 januari 1941 dagtecknad proposition, nr 20, hade Kungl. Maj:t, under åberopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över socialärenden, föreslagit riksdagen att

dels antaga ett vid propositionen fogat förslag till lag om dyrtidstillägg å folkpensioner, invalidunderstöd och barnbidrag,

dels medgiva, att det för budgetåret 1940/41 anvisade förslagsanslaget till Bidrag till folkpensioner och invalidunderstöd m. m. finge tagas i anspråk för bestridande av kostnaderna för utbetalning för första halvåret 1941 av de i lagförslaget omförmälda dyrtidstilläggen å folkpensioner och invalidunderstöd,

dels medgiva, att det för budgetåret 1940/41 anvisade förslagsanslaget till Barnbidrag finge tagas i anspråk för bestridade av kostnaderna för utbetalning för första halvåret 1941 av de i lagförslaget omförmälda dyrtidstilläggen å barnbidrag,

dels ock för budgetåret 1941/42 anvisa

- a) till Bidrag till folkpensioner och invalidunderstöd m. m. ett förslagsanslag av ..... kronor 145,000,000;
  - b) till Barnbidrag ett förslagsanslag av ..... kronor 13,000,000;
- samt
- c) till Ersättning till postverket för pensionsutbetalningar ett förslagsanslag av ..... kronor 1,100,000.

I förslaget till lag om dyrtidstillägg å folkpensioner, invalidunderstöd och barnbidrag voro 1 och 2 §§ så lydande:

1 §.

Den som åtnjuter folkpension, vari ingår tilläggspension, eller invalidunderstöd eller barnbidrag skall under år 1941 erhålla dyrtidstillägg därå med belopp, motsvarande en sjättedel av folkpensionens, invalidunderstödet eller barnbidragets belopp för året. Dyrtidstillägg utgår dock icke å pension, understöd eller bidrag, som icke uppgår till 12 kronor om året.

Dyrtidstillägg utbetalas halvårsvis å den tid och i den ordning Konungen bestämmer. Tillägg, som förfaller till betalning tidigare än under kalenderhalvårets sista månad, utgår med oförändrat belopp, även om tilläggspensionen, invalidunderstödet eller barnbidraget minskas eller upphör att utgå efter den månad, under vilken förfallotiden infaller. Dyrtidstillägg utgår icke, där tilläggspension, invalidunderstöd eller barnbidrag upphört att utgå, när dyrtidstillägg eljest skulle hava förfallit till betalning.

2 §.

Till kostnaderna för dyrtidstillägg bidraga kommuner och landsting med belopp, motsvarande en sjättedel av deras andelar i kostnaderna för under år 1941 utanordnade tilläggspensioner, invalidunderstöd och barnbidrag.

Lagförslag om dyrtidstillägg å folkpensioner m. m. (Forts.)

Återstående kostnad för dyrtidstillägg bestrides av staten.

I anledning av propositionen hade inom riksdagen väckts åtta motioner, nämligen motionerna i första kammaren nr 106 av herr *Linderot*, nr 107 av herr *Andersson, Emil*, m. fl., nr 158 av herr *Ström, Fredrik*, och nr 174 av herr *Persson* m. fl. samt motionerna i andra kammaren nr 42 av herr *Karlsson* i Grängesberg, nr 72 av herr *Senander* m. fl., nr 111 av herr *Larsson* i Hede m. fl. och nr 231 av herrar *Gardell* och *Mattsson*.

I motionerna I:106 och II:72, vilka voro likalydande, hade hemställts, att riksdagen måtte besluta att vidtaga sådan ändring i Kungl. Maj:ts förslag till lag om dyrtidstillägg å folkpensioner, invalidunderstöd och barnbidrag, att sådant tillägg skulle utgå med ett belopp motsvarande en fjärdedel i stället för en sjättedel av folkpensionens, invalidunderstödet eller barnbidragets belopp för året samt att riksdagen måtte uttala, att den därigenom beslutade ökningen av folkpensioner, invalidunderstöd och barnbidrag icke borde föranleda avdrag på eventuellt utgående understöd från fattigvård eller kommunala pensions-tillskott.

Motionerna I:107 och II:111, vilka voro likalydande, utmynnade i en hemställan att riksdagen blott såsom en tillfällighetsåtgärd ville godtaga de föreslagna grunderna för beräkningar av dyrtidstillägg å folkpensioner m. m., att riksdagen — under förutsättning att levnadskostnadernas stegring gjorde dyrtidstillägg i fortsättningen ofrånkomliga — ville i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om ny utredning i syfte att tilläggen måtte närmare ansluta sig till de faktiska levnadskostnadsstegringarna å olika dyrorter än som nu föresloges, samt att riksdagen beträffande fördelningen av kostnaderna måtte besluta, att nuvarande fördelningsgrunder skulle gälla även i fråga om de nu föreslagna dyrtidstilläggen.

I motionen I:158 hade hemställts, att sådan ändring i propositionen måtte vidtagas att storleken av pensionsförhöjningen sattes till 25 % och att således det föreslagna dyrtidstillägget måtte utgå med belopp motsvarande en fjärdedel av folkpensionens, invalidunderstödet eller barnbidragets belopp för året.

I motionerna I:174 och II:231, vilka voro likalydande, hade föreslagits sådan ändring av propositionen att utbetalningen av dyrtidstilläggen till folkpensionerna till sin första hälft skedde i enlighet med vad i propositionen föreslagits, medan återstoden i enlighet med vad svenska landskommunernas förbund föreslagit utginge efter likformiga grunder utan dyrortsgradering.

I motionen II:42 hade yrkats, att riksdagen måtte besluta dels vidtaga sådan ändring av bestämmelserna i propositionen, att till pensionstagare som åtnjöte tilläggspension skulle under år 1941 utbetalas ett dyrtidstillägg av 90 kronor samt att å barn tilläggen under samma tid skulle utgå tillägg med 70 kronor för föräldralöst barn och för övriga grupper barn med 60 kronor för första barnet inom familjen, 45 kronor för andra och tredje barnen samt 30 kronor för varje barn över tre, dels ock vidtaga härför erforderlig höjning av de i propositionen föreslagna förslagsanslagen till bidrag till folkpensioner och invalidunderstöd m. m. ävensom till barnbidrag.

Propositionen och motionerna hade, såvitt angick lagförslaget, hänvisats till lagutskott och tilldelats andra lagutskottet. I övrigt hade propositionen och motionerna hänvisats till statsutskottet.

Enligt överenskommelse mellan statsutskottet och andra lagutskottet hade propositionen och motionerna hänskjutits till behandling i sammansatt stats- och andra lagutskott, vilket utskott i det nu föreliggande utlåtandet på återopade grunder hemställt,

Lagförslag om dyrtidstillägg å folkpensioner m. m. (Forts.)

1) att det genom förevarande proposition framlagda förslaget till lag om dyrtidstillägg å folkpensioner, invalidunderstöd och barnbidrag måtte av riksdagen antagas;

2) att riksdagen måtte

dels medgiva, att det för budgetåret 1940/41 anvisade förslagsanslaget till Bidrag till folkpensioner och invalidunderstöd m. m. finge tagas i anspråk för bestridande av kostnaderna för utbetalning för första halvåret 1941 av de i det föregående omnämnda dyrtidstilläggen å folkpensioner och invalidunderstöd,

dels medgiva, att det för budgetåret 1940/41 anvisade förslagsanslaget till Barnbidrag finge tagas i anspråk för bestridande av kostnaderna för utbetalning för första halvåret 1941 av de i det föregående omnämnda dyrtidstilläggen å barnbidrag,

dels ock för budgetåret 1941/42 anvisa

a) till Bidrag till folkpensioner och invalidunderstöd m. m. ett förslagsanslag av ..... kronor 145,000,000;

b) till Barnbidrag ett förslagsanslag av ..... kronor 13,000,000;

c) till Ersättning till postverket för pensionsutbetalningar ett förslagsanslag av ..... kronor 1,100,000;

3) att motionerna I: 106, I: 107, I: 158, I: 174, II: 42, II: 72, II: 111 och II: 231, i den mån de icke blivit besvarade genom vad utskottet under 1) och 2) hemställt, icke måtte föranleda till någon riksdagens åtgärd.

Reservationer hade avgivits

A) av herrar *Strindlund* och *Löfvander*, vilka ansett dels att fjärde stycket i utskottets yttrande bort hava den ändrade lydelse, reservationen visade, dels ock att punkt 3) i utskottets hemställan bort utgå och att utskottet i stället bort hemställa,

att riksdagen i anledning av motionerna I: 107 och II: 111 måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t — under förutsättning att levnads-kostnadernas stegring gjorde dyrtidstillägg i fortsättningen ofrånkomliga — ville föranstalta om utredning i syfte att tilläggen måtte utgå efter likformiga grunder utan dyrortsgruppering,

samt att motionerna I: 106, I: 107, I: 158, I: 174, II: 42, II: 72, II: 111 och II: 231, i den mån de icke blivit besvarade genom vad utskottet förut hemställt, icke måtte föranleda till någon riksdagens åtgärd;

B) av herr *Wistrand* i fråga om vissa delar av utskottets motivering.

På framställning av herr talmannen beslöts att utlåtandet skulle företagas till avgörande punktvis.

Punkten 1.

Herr **Wistrand**: Herr talman! Vid det utlåtande, som är avgivet i denna fråga, återfinnes en anteckning, att jag har reserverat mig i fråga om vissa delar av utskottets motivering. I själva verket, herr talman, är det inte så, att det är vissa delar av utskottets motivering, som jag reserverat mig mot, utan det är nog mot motiveringen såsom en helhet betraktad. Jag lägger nämligen huvudvikten i detta fall icke så mycket vid vad som står i motiveringen som vid vad där inte står.

Jag skulle ha önskat för det första, att denna motivering på ett annat sätt än vad det nu avgivna utlåtandet gör klargjort den verkliga storleksordningen av denna reform. Det är ju formellt sett fullkomligt riktigt, att den belastar statsbudgeten för nästa år endast med en summa, som går upp till någonting

Lagförslag om dyrtidstillägg å folkpensioner m. m. (Forts.)

inemot 12 miljoner kronor. Men i verkligheten avser denna summa endast sista halvåret 1941. För första halvåret 1941 återfinnes ingen utgiftssumma i budgeten, och då man kan antaga, att denna lag blir ytterligare förlängd till en kommande riksdag, kan det förutsättas, att kostnaden till nästa budgetår uppgår till någonting, som är åtminstone tre gånger så stort. Läger man här till bidraget från kommuner och vad med dem får jämföras, så kommer man upp till en kostnadssiffra intill utgången av nästa budgetår, som knappast understiger 40 miljoner kronor. Det rör sig sålunda om mycket väsentliga belopp.

Jag hade också gärna velat se, att man betonat det mycket allvarliga ekonomiska läget och framhållit, att förutsättningen för att överhuvud taget kunna bibehålla vår sociala välfärdsstandard är, att man iakttagit mycket stark sparsamhet och återhållsamhet i fråga om offentliga utgifter. Jag skulle också gärna ha velat se, att i det läge, vari vi för närvarande befinna oss, man icke kan vidmakthålla de sociala hjälpformer, som man har skapat, genom att bara schablonmässigt höja tidigare anslag på grund av ett sänkt penningvärde. Man borde enligt min mening ha framhållit nödvändigheten av att även på det sociala området söka motverka kostnadsökningen genom besparingar på sådana delar av de sociala anslagen, som kunna anses vara mera omtvistliga och som icke kunna anses vara oundgängligen nödvändiga för att uppehålla det främsta ändamålet, att lindra allvarlig social nöd och sociala svårigheter. Det är ju i själva verket så, att inflationen om något föder sig själv genom de nya anslag, som den kräver, då man försöker återställa det gamla förhållandet till penningvärdet. Men i en budget, som inte kan balanseras, äro de nya anslagen ingenting annat än bränsle åt inflationsbrasan. Och just för att värden om våra åldringar skall kunna bli vad den bör vara ur samhällets synpunkt, är det kanske nödvändigare just på detta område än på något annat, att man ser till, att penningvärdets fall håller sig inom rimliga gränser. Tag bort de små besparingarna, mina herrar, och tag bort deras köpkraft, och antalet av dem, som kräva samhällets medverkan för sitt uppehälle, skall på ett rent av katastrofalt sätt ökas! Jag kan, herr talman, inte annat än beklaga, att dessa synpunkter ej ha kommit till något som helst uttryck, inte ens i lindrig form, i det utlåtande, som föreligger. Jag är fullkomligt övertygad om att de kanske snart med naturnödvändighet komma att göra sig gällande på ett helt annat sätt än vad vi kanske nu förstå och tänka, men jag tror, att vi skulle kunna undgå stora svårigheter, om vi redan på ett tidigt stadium gjorde klart för oss vad som är oundgängligt i detta avseende.

Herr talman, jag biträder emellertid utskottets utlåtande i fråga om dess kläm. Även jag har den uppfattningen, att en stor del av våra åldringar måste räkna med en förbättring i sina pensionsförhållanden för att det ej skall uppstå mycket svåra situationer, som vi i det längsta vilja undvika. Samtidigt måste jag uttrycka mitt beklagande över att man inte redan på ett tidigt stadium har tagit på denna fråga så, att man kunnat sätta in den uti sitt riktiga sammanhang och därigenom kanske förekomma förhållanden, som nu tendera att så småningom inträffa. I varje fall förutsätter jag, att man vid den fortsatta behandlingen av de sociala frågorna kommer att på ett annat sätt än vad hittills skett taga dessa synpunkter i betraktande.

Herr **Ström, Fredrik**: Herr talman! Jag har begärt ordet därför, att jag har en motion i föreliggande fråga, som jag här skulle vilja erinra om. Jag förstär, att det med hänsyn till det finansiella läget inte är lätt att vinna gehör för en något generösare tolkning av de anslag, som utskottet har föreslagit här skola utgå, och som herr Wistrand ju har yrkat bifall till, men med ett understrykande av nödvändigheten av besparingar på alla områden. Vi

Lagförslag om dyrtidstillägg å folkpensioner m. m. (Forts.)

kunna ju alla instämma i, att det skulle vara i högsta grad önskvärt, om man kunde göra besparingar både på det ena och det andra området, men jag tror, att det är synnerligen svårt att börja predika sparsamhet när det gäller folkpensionerna, d. v. s. hjälpen till de allra fattigaste i vårt land. Då hade det nog varit mera motiverat, om man predikat sparsamhet när det gällt andra anslag, särskilt när det gällt löner av olika slag för dem, som inte stå i de lägsta graderna.

Min motion går ut på att i stället för med $\frac{1}{6}$ borde man öka dyrtidstillägget för dessa folkpensionärer med $\frac{1}{4}$, med 25 procent i stället för $16\frac{1}{2}$. Och jag kan inte tro annat än att kammaren är ense med mig om att skälen för denna motion äro synnerligen talande, så att ingen vill gå emot dem, även om man anser, att andra hänsyn kräva, att man stannar vid den föreslagna åtgärden.

Jag vill då först säga, att vi böra vara tacksamma för att regeringen har kommit med ett förslag till hjälp, ehuru vi skulle ha önskat, att den varit något starkare. I pensionsstyrelsens yttrande heter det, att levnadskostnadstalet var den 1 juli 1939 108 och den 1 oktober samma år 109 samt har under år 1940 fastställts till den 1 januari 114, den 1 april 119, den 1 juli 124 och den 1 oktober 126. Höjningen av levnadskostnadstalet från 108 till 126 under tiden 1 juli 1939—1 oktober 1940 innebär, att levnadskostnaderna under denna tid stegrats med $16\frac{2}{3}$ procent. Här är då att märka, att man har stannat vid den 1 oktober 1940. Men dyrtiden har fortsatt även efter denna dag, och den 1 januari i år hade den stigit med ytterligare 4 enheter till 130. Man måste sålunda säga, att redan utgångspunkten här är tagen oerhört i underkant, ty dels har man stannat vid beräkningen fram till den 1 oktober föregående år, dels har man icke tagit hänsyn till att dyrtiden sannolikt kommer att växa även under innevarande år, och att sålunda de två extra tilldelningar, som komma detta år, bli, ju längre året skrider fram, oerhört mycket för små. De kunna alltså icke i något avseende sägas vara en verklig kompensation för den inträdda dyrtiden. Härtill kommer en annan sak, som också pensionsstyrelsen påpekat. Den säger nämligen: »Att märka är emellertid, att levnadskostnadstalet fastställs med hänsyn till en hushållsbudget för familj om man, hustru och två barn, åtnjutande en viss realinkomst, som beräknas med utgångspunkt från en årsinkomst av omkring 3,500 kronor år 1935. Läggas i stället en understödstagares normalbudget till grund för indexberäkningen, vilket förfarande för visst ändamål begagnas av Stockholms stads statistiska kontor, synes enligt av kontoret lämnade upplysningar levnadskostnadsstegringen under nyss angivna tid ha varit något större.»

Ja, det är alldeles påtagligt, att för en folkpensionär är dyrtiden mycket mer kännbar än för en normalfamilj, och man torde väl kunna med hänsyn särskilt till att livsmedlen ha stigit så väsentligt säga, att dyrtiden drabbar folkpensionärerna i en ovanligt hög grad. Detta gör, att vad folkpensionärerna få i dyrtidstillägg blir mindre än vad de synas få genom Kungl. Maj:ts och sammansatta utskottets förslag. Då de nu äro de allra fattigaste, så synes det mig, att man borde ha givit dem full kompensation. Åtminstone de flesta av dem kunna i alla fall inte leva på folkpensionen. De måste begära understöd av fattigvården eller kommunala pensionstillskott. Det är sålunda inte någon vinst man gör för samhällsekonomin i sin helhet genom att göra dyrtidsberäkningen så snäv som nu sker. Man vältrar endast över de resterande kostnaderna på kommunerna, men de drabba det samfällda samhället i alla fall.

Emellertid är det inte klokt — det har understrukits många gånger i riksdagen — att liksom driva pensionärerna till att söka fattigvård. Först och främst är det många av dessa folkpensionärer, som ha den stoltheten, att de

Lagförslag om dyrtidstillägg å folkpensioner m. m. (Forts.)

inte vilja anlita det allmänna genom att gå till fattigvården. Pensionen anse de, att de ha rätt till på grund av sin arbetsinsats i samhället. Men de vilja inte gå till fattigvården. Därför formligen svälta de sig fram mängen gång hellre än de gå till fattigvården. Jag tror, att det inte är klokt att driva dem dit. Det blir nog också i längden dyrare för samhället än om man försökte att avpassa pensionerna så, att de nödortfigt kunde reda sig på dem. Jag förstår fullkomligt herr statsrådet och chefen för socialdepartementet, och jag riktar ingen kritik mot honom. Jag förstår hur trängd han är i en tid som denna, när statsutgifterna hopa sig från alla håll så som de göra. Jag förstår, att han har svårt att vinna gehör för sina synpunkter och att han säkert själv skulle ha velat gå något längre än vad propositionen innebär. Men jag anser, att det kan vara ett stöd för honom och regeringen, att röster i riksdagen understryka, att vi ha den största skyldighet gentemot de allra fattigaste i samhället och dem, som icke kunna på andra sätt — ty därför äro de för ganla — genom att skaffa sig arbete utöka denna pension. Detta även med hänsyn till att det ju är arbetslöshet i landet i ganska stor utsträckning.

Nu kan man givetvis fråga sig, om inte alla, även de allra fattigaste, böra sänka sin levnadsstandard, och såvitt jag förstod herr Wistrand rätt, så menade han, att inte bara arbetsgivare, arbetare och bönder skola sänka sin levnadsstandard i tider som dessa, utan även de allra fattigaste, även våra folkpensionärer. Det anser jag att man icke kan kräva, när folkpensionerna äro så låga som de verkligen äro, då man i mycket stor utsträckning icke kan leva på dem, icke ens med de allra största indragningar och inknappningar. Därför borde man i stället säga, att en full kompensation borde utgå till de allra fattigaste, och att det vore bättre att gå något ytterligare genom att minska kompensationen för de övriga i samhället.

Jag kommer då in på en fråga, som jag i detta sammanhang anser mig böra beröra, och som jag tycker tiden är mogen för att undersöka. Det är frågan huruvida det inte är möjligt att utreda, att få till stånd ett klarläggande i stora drag av hur kompensationerna hittills ha verkat för de olika samhällsgrupperna. Hur stor kompensation har bondeklassen fått? Frågan gäller icke endast de större godsägarna, skogsägarna och storbönderna, utan även småbönderna. De sistnämnda ha säkerligen fått vida mindre kompensation. Hur stor kompensation har arbetareklassen fått? I det fallet vill jag särskilt peka på, att vi ha de arbetslösa och korttidsarbetarna att speciellt tänka på. För dessa måste läget säkerligen vara oerhört bekymmersamt. Där finnes det med all sannolikhet skikt, som i fråga om svag ekonomi stå eller inom kort komma att stå folkpensionärerna ganska nära. Så ha vi ämbets- och tjänstemän, de statliga och kommunala. Hur ställer sig deras kompensation i förhållande till kompensationen åt övriga samhällsgrupper? Det vore synnerligen intressant om ett sådant klarläggande av dessa förhållanden skulle kunna äga rum, så att man ungefär visste hur saken låg.

Jag vill också i detta sammanhang i förbigående beröra en annan fråga, som nu kommer upp propositionsvägen, nämligen frågan om arbete åt de arbetslösa. Jag skulle vilja hemställa till regeringen att övertänka, om det inte vore klokare att ha alla hjul gående, att betala mindre understöd men sätta mer arbete i gång. Jag tror, att den fara för inflation, som man hyser, när det gäller att sätta i gång arbete, är överdriven. Och det vore bättre om vi kunde säga: i tider som dessa bör det inte förekomma arbetslösa armar. Om det funnes arbete för alla, skulle det också vara lättare även för de fattigaste, för folkpensionärerna, att hos anhöriga få en hjälp under hand. Nu är detta, om arbetslösheten stiger, ganska svårt för dem, och det kanske blir alldeles omöjligt.

Lagförslag om dyrtidstillägg å folkpensioner m. m. (Forts.)

Herr talman, jag måste säga, att jag har icke blivit övertygad av utskottets skäl för avslag på de motioner, som vilja giva folkpensionärerna något mer än vad propositionen föreslagit. Och jag styrkes så mycket mer i denna min uppfattning, som jag har utskottet helt och fullt på min sida i dess motivering. Utskottet säger nämligen så här: »Det ifrågavarande tillägget motsvarar den allmänna levnadskostnadsökning, som ägt rum under tiden från stormaktskrigets utbrott fram till den 1 oktober 1940. Utskottet finner emellertid sannolikt, att — såsom även synes framgå av innehållet i pensionsstyrelsens till grund för propositionen liggande skrivelse — levnadskostnadsökningen för understödstagare under samma tid varit något större. Med hänsyn härtill och då levnadskostnaderna ytterligare stegrats under sista kvartalet år 1940 hade det enligt utskottets mening varit önskvärt, om dyrtidstillägget kunnat sättas något högre än enligt det i propositionen framlagda förslaget.»

Här har sålunda utskottet enhälligt — kanske med undantag av herr Wistrand, som reserverat sig mot motiveringen — uttalat, att man skulle ha velat gå längre, men att man av statsfinansiella skäl ej vågade. Jag anser för min del, att här borde man icke ha varit rädd för att gå något längre. Jag tror inte det skulle ha inneburit någon större fara, och det skulle ha på många sätt medfört en lättnad för så många av våra medborgare, att det skulle ha uppvägt den risk, som utskottet har antytt. Herr talman, jag ber med den motivering jag har anfört att få yrka bifall till min motion.

Herr statsrådet **Möller**: Ja, herr talman, i fråga om folkpensionerna är det ju alla bekant, att när reformen genomfördes åren 1935—37 så voro lösningarna på vissa punkter bristfälliga. Det visste vi redan då, men vi ansågo oss ej kunna gå längre än som skedde.

Det finnes två punkter, på vilka efter min uppfattning reformarbetet i främsta rummet skall sätta in då det gäller folkpensionerna. Det ena är att förbättra ensamstående pensionärens ställning. Detta är det visserligen ej alls fråga om i det ärende, som vi nu behandla, men med hänsyn till det sista anförandet vill jag ändå omnämna saken. Det andra är, att man gör allvar av strävandena att lösa pensionärernas bostadsfråga. Det har fattats principbeslut och även anvisats pengar för att möjliggöra detta, även om det går i sakta tempo. Men jag vill fästa uppmärksamheten på att om denna bostadsfråga skall lösas, så beror detta på *kommunala* initiativ. Nu äro bidragsreglerna, vad statsbidragen beträffar, fastställda och vissa hyresvillkor äro knutna vid dessa statsbidrag. Efter min uppfattning är detta de enda framkomliga vägarna, och om man nu hade haft folkpensionärernas bostadsfråga ordnad på ett mera tillfredsställande sätt, så skulle också spörsmålet om dyrtidskompensationen ha kunnat läggas enklare.

Beträffande denna fråga om kompensationen har man i allmänhet varit ense om att man icke skall gå till full kompensation för dyrtiden. Så är det för statstjänarnas del, och det håller på att genomföras i de kollektiva avtalen för större delen av arbetarklassen. Hur det förhåller sig med andra samhällsklasser, det är för närvarande omöjligt att med full säkerhet veta. Detta är säkerligen ett problem, som måste underkastas en mycket noggrann prövning, om man skall bibehålla den folkstämningens enhetlighet, som vi ha haft så mycket glädje av under dessa påfrestande tider. Ty om det skulle göras upptäckter, som visade, att vissa klasser förstått att på ena eller andra sättet skaffa sig inte bara full kompensation, utan kanske i många fall litet överkompensation, så är det klart, att det komme att väcka — man får väl säga

Lagförslag om dyrtidstillägg å folkpensioner m. m. (Forts.)

fullt berättigat — missnöje på andra håll, där man ställer sina anspråk mycket, mycket lägre.

Men hur man än resonerar i kompensationsfrågan, så anser jag det vara ett axiom, att om det gäller vissa mycket låga inkomster, så går det ej att tillämpa det vanliga resonemanget om att man inte skall begära full kompensation. Där blir det av sociala skäl helt enkelt nödvändigt, att man sörjer för, att det blir full kompensation. Nu är ju saken den, att utvecklingen löper mycket snabbt. Prisstegringen tar, som någon har sagt, gärna hissen, under det att löner och kompensationer gå i trapporna. Om man behandlar ett ärende av denna beskaffenhet i december, så är det inte alls säkert, att läget är likadant när det skall avgöras här i riksdagen i februari. Jag vill inte precis säga var den inkomstgräns går, där man har rättighet att begära full kompensation. Den ligger i varje fall i regel över inkomsten för folkpensionärerna. I varje fall finnes det en sådan inkomstgräns, där den allmänna uppfattningen om hur en kompensation skall avpassas icke är giltig.

Den fråga, som på sitt sätt har den största betydelsen när man här skall göra ett förslag, är ju knappast principfrågan om kompensationen, utan det är frågan om den tekniska utformningen. Om man hade gått på ett slags matematisk kompensation, så hade man riskerat att få räkna om varenda förut beslutad folkpension. Och då det rör sig om ett antal av cirka 400,000, då kan ju var och en förstå, att vi kunna inte skapa det ämbetsverk, som inom rimlig tid skulle kunna om inte precis utfärda nya pensionsbrev, så i alla fall utfärda de bevis, som krävas för att vederbörande skola kunna på posten hämta precis det där beloppet, som skulle motsvara den fulla kompensationen. Då hittade man en annan teknisk lösning, som i hög grad förenklade de administrativa problemen, nämligen att räkna i månadsutbetalningar. Jag skall inte här gå in på hur förenklingen fungerar, men detta är förutsättningen för att pensionärerna, som jag hoppas, redan före denna månads utgång skola kunna få sitt första dyrtidstillägg. Hade man gått en annan väg, hade detta varit uteslutet.

Ett dyrtidstillägg om 25 % kan tekniskt ges på samma sätt. Det innebär i själva verket, att man inte lägger till två extra månader på ett år utan i stället tre. Detta kan alltså ges inom ramen för detta tekniskt enkla system.

Jag vill emellertid påpeka en sak. Om kammaren, som jag utgår ifrån, bifaller statsutskottets hemställan, finns det inte något hinder för riksdagen att senare eller vid en urtima öka antalet månadsutbetalningar med en, för den händelse prisutvecklingen gör detta rimligt för att inte säga ofrånkomligt. Jag vill fästa uppmärksamheten på att man alltså inte är låst för t. ex. hela nästa budgetår, ja inte ens för hela detta år, om man antar detta förslag. Men det ligger i sakens natur, att man inte nu vill gå till en reform av folkpensioneringen, man vill inte i detta sammanhang höja själva värdet av folkpensionerna. Man vill alltså inte på spekulation höja bidragen i väntan på en ytterligare prisstegring, utan man vill åtminstone ha denna konstaterad, innan man går till en höjning. I annat fall blir det ju inte ett dyrtidstillägg i den mening man här avser, utan en faktisk höjning av folkpensionerna. Detta har jag för min del överhuvud taget inte ansett mig kunna yrka på. Jag höll på att säga, att det i viss mån ingår i förutsättningarna för den regering jag tillhör, att vi skola låta sådana stridsfrågor vila.

På grund av vad herr Wistrand yttrade vill jag dock säga några ord av mera principiell art.

Det är min fasta övertygelse, att en av de viktigaste politiska uppgifterna

Lagförslag om dyrtidstillägg å folkpensioner m. m. (Forts.)

för samhället i dag är att se till, att den sociala omvårdnaden icke försummas. Man skall inte glömma, att hur mycket strid det än har stått i detta land om sociallagstiftning och socialpolitik, är det i alla fall ett faktum, att hela vår socialpolitik inte haft och inte heller löst någon annan uppgift än att sörja för att människor, som befinna sig på mycket låg inkomstnivå, fått vissa tillskott — under sjukdom, under arbetslöshet, vid invaliditet, vid makens frånfalle, vid mödraskap etc. I vissa fall har inte ens den uppgiften lösts tillfredsställande, men man har aldrig avvikit från den linjen i socialpolitiken. Därför är det ju rätt förvånande, att man behövt slåss så mycket därom. Om man under trycket av obestriddliga finansiella tunga bördor sätter in kniven för att skapa det intrycket i landet, att det är denna sociala omvårdnad, som skall skäras ned eller attackeras, då vågar jag försäkra, att man riskerar ganska mycket beträffande möjligheten till verklig sammanhållning inom det svenska folket. Det finns ingen reson däri. Jag höll på att säga, att jämte vården om försvaret är det förnämsta kännetecknet på ett land och ett samhälle, som är mänt om sig självt, att man visar — ja inte generositet, det är ett mycket stort ord, sådan ha vi praktiskt taget aldrig visat — verkligt god vilja att sörja för att den sociala standarden för dessa sämst ställda i samhället åtminstone inte förvärras. Det föreligger efter min uppfattning inget nödtvång härtill, och jag vågar också hysa den förhoppningen, att sådan icke skall behöva uppstå. Jag har velat säga detta i princip närmast på grund av vad herr Wistrand yttrade, därför att jag tror, att det är så pass viktigt, att det säges ut, även om det inte precis har att göra med det ärende, som vi i dag behandla.

Herr talman! Jag är ganska säker på att utskottets hemställan bifalles, och jag är mycket nöjd och glad över att så sker.

Herr Linderot: Herr talman! Då jag fördjupade mig i studiet av vissa handlingar i sådan grad, att jag begärde ordet i förtid, får det väl närmast tolkas som ett uttryck för att jag är ganska ivrig, att något positivt skall uppnås utöver vad utskottet har kommit till efter förslag av regeringen. Jag har emellertid blivit förekommen av herr Ström, som anfört det väsentligaste av de synpunkter, jag själv hade tänkt framlägga. Och vad är det som är det väsentliga? Jo, det väsentliga är, att här gäller det människor, som faktiskt inte kunna leva, som faktiskt inte kunna föda och kläda sig, om de inte få hjälp av samhället. När man går in för att realiter sänka hjälpen till dem, som man faktiskt gör här, då gör man precis vad herr Ström här mycket träffande talade om: man driver människor att gå till fattigvården, människor, som — för all del kanske av falska blygsamhetsskäl — inte vilja gå dit och som vilja få hjälp utan fattigvårdskaraktär av samhället. Man driver dem dit, de kunna inte existera annars.

Jag är av den meningen, att inte ens den förhöjning, som herr Ström här har föreslagit och som ganska nära sammanfaller med en av mig väckt motion i ärendet — nämligen en kompensation av $\frac{1}{4}$ på utgående pensioner — räcker till full kompensation, men den innebär i alla fall något så när ett steg framåt i syfte att ge dessa folkpensionärer en rimlig utkomst, utan att de skola behöva gå till fattigvården. Det stora flertalet av dem får ju ändå gå dit.

Jag kunde nöja mig med vad jag sålunda anfört och instämma med herr Ström, men jag vill också säga en sak till herr Wistrand. Det är förfärligt reaktionärt och oerhört asocialt att ställa sig och predika inskränkningar i den socialvård, som för närvarande finnes i vårt land. Det är oerhört reaktionärt och det är att inte förstå någonting av vad som är nyttigt för samhället, då man såsom herr Wistrand predikar inskränkningar i socialvården. Dessa 10—12 miljoner, som man nu ger folkpensionärerna, är precis lika mycket

Lagförslag om dyrtidstillägg å folkpensioner m. m. (Forts.)

som går åt till försvarsberedskapen under två dagar. Skulle man inte möjligen kunna tänka sig, att de gamla folkpensionärerna skulle kunna för hela året få t. ex. så mycket som går åt till försvarsberedskapen under tre dagar eller fyra? Jag undrar om den, som ställer sig på en sådan plattform som herr Wistrand, överhuvud taget tänkt över, vilka sociala konsekvenser en dylik ståndpunkt medför.

Jag har tillåtit mig att väcka en motion. Den sammanfaller i väsentliga stycken med den herr Ström väckt. Han har yrkat bifall till sin motion, och jag ber, herr talman, att få yrka bifall till min motion, nr 106 i denna kammare.

Herr Löfvander: Herr talman! Jag har undertecknat en reservation till detta utskottsutlåtande, och jag skall därför be att få yttra några ord. Vi reservanter ha anslutit oss till utskottsmajoriteten, i det att vi tillstyrkt Kungl. Maj:ts proposition, men detta innebär inte, att vi gilla sättet för dyrtidstilläggets utgående enligt propositionen och utskottsförslaget. Vi reservanter mena, att tillägget bör utgå efter likformiga grunder utan dyrortsgruppering, och därvid ha vi stöd i det yttrande, som Landskommunernas förbunds styrelse avgivit och som finnes bifogat propositionen. Men reservanterna ha böjt sig för de tekniska svårigheter och det dröjsmål, som skulle bli en följd av ett annat förfarande vid dessa utbetalningar. Statsrådet Möller har talat om dessa svårigheter och den tid, man skulle behöva för en uträkning. Men vi mena, att i händelse av fortsatt dyrtidstillägg till folkpensionerna — vilket man väl måste räkna med i dessa tider — skall man gå in för andra grunder. Det är med anledning härav vi yrka på en skrivelse till Kungl. Maj:t i detta syfte.

Då man vill försvara dyrortsgrupperingen i landet, framhåller man som största och viktigaste motiv de höga hyreskostnaderna i städer och samhällen. Nu har man ju konstaterat, att under den kristid, som pågår, ha hyreskostnaderna inte stegrats. Då finns inte denna anledning att tillämpa dyrortsgrupperingen, när det gäller detta tillägg.

Utskottet har inte helt avvisat denna mening. Man säger: »Enligt utskottets mening kunna vissa skäl anföras för ... uppfattningen om den faktiska levnadskostnadsökningen inom olika dyrortsgrupper.» Men man menar, att socialvårdskommittén kommer att ta upp detta spörsmål till prövning, och då behöver inte riksdagen göra någon framställning till Kungl. Maj:t. Jag har inte vare sig under behandlingen i utskottet eller annorstädes kunnat få någon uppgift på om man har att vänta ett förslag från socialvårdskommittén inom de närmaste månaderna. Det är med anledning därav reservanterna ha menat, att man i någon mån borde ha skaffat garanti för att ett annat system blir tillämpat vid kommande utbetalningar.

Jag skall inte vidare ingå på diskussion om det berättigade i dyrortsgrupperingen i allmänhet. Det blir väl tillfälle därtill senare under riksdagen. Jag skall, herr talman, med detta lilla inlägg be att få yrka bifall till den reservation, som är undertecknad av herr Strindlund och mig.

Herr Wistrand: Herr talman! Denna debatt har givit vid handen, att vi alla — tror jag — äro eniga om det väsentliga i saken, utom möjligen herr Linderot, vilkens sociala intresse företrädesvis har kommit fram, när det gäller att utnyttja de sociala missförhållandena för andra syften. Jag tror, att vi andra här i kammaren ha en grundsyn, som vi kunna enas om ganska helt och fullt, och det överensstämmer också med den grundsynen, att man säger, att det i samhället finns ett skikt, som så långt som möjligt bör bli kompensert. Det finns ett skikt, vars standard är sådan, att en nedpressning inte gärna är möjlig. Detta vill jag särskilt betona med anledning av att herr

Lagförslag om dyrtidstillägg å folkpensioner m. m. (Forts.)

Ström i den punkten missförstått mig. Vad som här skiljer är inte frågan om målet utan om medlen. Det förefaller mig alldeles nödvändigt, att om man i en tid som denna skall kunna tillgodose de allra sämst ställda, måste man, åtminstone pro tempore, koncentrera sina ansträngningar på just dessa. Man måste göra vissa differentieringar, som man kanske under lyckligare förhållanden undgått att göra. Annars växa svårigheterna en över huvudet. Allting beror ju i själva verket på att vi i detta ögonblick inte ha de tillgångar, som vi räkna med under andra förhållanden, trots att vi gjort allt för att båda upp samhällets samlade tillgångar och ställa dem till statens förfogande. Det gäller att klart och utan sidoblickar åt något håll taga detta i allvarligt betraktande, när man försöker lösa de frågor, som föreligga. Jag tror, att om man på alla håll är på det klara med, att denna grundsyn är gemensam, borde det inte vara så svårt att också finna medlen. Jag tror hela detta meningsbyte beror på något olika uppskattning från olika håll av de svårigheter, som förestå. Jag väntar, att de skola bli mycket stora. Andra tro kanske ännu, att man kan se lättare på dem.

Herr von Heland: Herr talman! När man debatterar nu föreliggande fråga, är det givet, att man kommer in på kompensationsproblemet. Herr Ström sade, att han ansåg det viktigt, att det gjordes en undersökning av vilken kompenstation olika samhällsgrupper fått, och statsrådet Möller ansåg, att en sådan undersökning måste göras noggrann, ty om det skulle visa sig, att vissa grupper blivit överkompenserade, skulle naturligtvis andra samhällsskikt bli missnöjda. Det är alldeles givet. Jag instämmer fullständigt i önskemålet om en sådan undersökning som herr Ström förordat. Jag har dock begärt ordet huvudsakligen för att, liksom jag gjort tidigare här i kammaren, påpeka, att det är synnerligen viktigt, hur en dylik undersökning göres och att den göres med rättvis utgångspunkt. Det går nämligen inte att bedöma kompenstationen endast i jämförelse med utgångsläget vid ett visst tillfälle, exempelvis tiden just före krigsutbrottet, därför att då var det lysande tider för vissa samhällsgrupper på grund av högkonjunkturen åren före krigsutbrottet, medan andra samhällsgrupper hade det rätt besvärligt. När jag instämmer i önskemålet om en undersökning av kompenstationen åt de olika samhällsgrupperna, vädjar jag sålunda till socialministern att beakta, att man inte vid denna undersökning kan utgå från en viss tidpunkt, utan man får ta hänsyn till hur de olika befolkningsgrupperna hade det vid denna tidpunkt, så att man får en rättvis jämförelse.

Man skulle kunna undersöka levnadsstandarden hos de olika befolkningsgrupperna och kunde då få ett klart underlag för bedömandet. Man kunde t. ex. undersöka bostadsförhållandena för de olika samhällsskikten, givetvis också för pensionärerna, och man måste undersöka, vilka andra möjligheter till sociala förmåner olika grupper ha.

Jag har velat framhålla detta, därför att jag tror, att gör man en sådan grundlig undersökning, där man tar hänsyn till alla faktorer, då kommer riksdagen att ändra uppfattning om dyrortsgrupperingen, och det vore ju glädjande för oss, som ha haft en annan uppfattning än majoritetens i den frågan.

Herr talman! Jag har endast velat göra detta lilla påpekande och yrkar i övrigt bifall till den reservation, som herr Löfvander nyss förordade.

Herr Andersson, Emil: Herr talman! Jag skulle kunnat inskränka mig till att yrka bifall till herr Löfvanders yrkande, men skall be att få säga några ord däröver.

Man kan tycka, att det är djärvt att förorda en utredning i dessa tider,

Lagförslag om dyrtidstillägg å folkpensioner m. m. (Forts.)

men jag anser det ändå vara försvarsbart, då det gäller en så stor grupp människor i vårt samhälle, som bo i de lägsta dyrorterna. Enligt 1935 års utredning bo där 73 % av samtliga pensionstagare. Denna stora grupp befinner sig på orter, som äro mer eller mindre avlägsna från kommunikationscentra. De förnödenheter, de skola köpa för sitt uppehälle, bli ofta dyrare än i högre ortsgrupper, bortsett från några nödvändighetsartiklar, som finnas på orten. Det blir ju dyrare transporter till dessa mera avlägsna bygder. Det är en helt naturlig sak. Genom min verksamhet har jag kommit i intim kontakt med dessa lägsta dyrortsgrupper. Det är vemodsfultt erfara hur dyrtiden verkar mycket tungt för dessa. Varje befolkningsgrupp söker få kompensation genom förhöjda inkomster, vilken möjlighet dessa ålderstigna och svaga sakna. Även beträffande bostäderna, som herr Löfvander berört, har ju en förändring skett genom den allmänna prisstegringen, som alltmer tränger in i våra landsbygdskommuner.

I den förutnämnda utredningen av 1935 finns en tablå för två sammanboende personer, där det anges siffrorna 14 % för lägsta ortsgrupp och 35 för högsta. Detta kan inte vara riktigt i närvarande tid, åtminstone inte i de trakter jag känner till.

Utskottet har ju åberopat, att socialvårdskommittén skall göra en översyn över förhållandena, men som det troliga är, att detta tager en avsevärd tid för denna kommitté, som har så många saker att syssla med, anser jag reservanternas yrkande böra väl beaktas.

Vid riksdagens 500-årsjubileum talades från högsta ort så vackert om folkhemmet Sverige inför inbjudna representanter från alla Sveriges kommuner, som då kan närmast sammanfattas så här: rätt åt alla, orättvisa åt ingen. Ja, må vi nu också vara angelägna om att dessa ekonomiskt svaga och åldringar skola känna samhörighet och ej finna sig tillbakasatta, då en sådan inrättning ändå kommit till stånd, som är avsedd att utjämna svårigheterna för dessa ekonomiskt svaga.

Jag ber, herr talman, att med dessa ord få yrka bifall till herr Löfvanders reservation.

Herr Norman: Herr talman! Det är väl ganska naturligt, att det finns brister i det dyrortssystem som tillämpas, vare sig det gäller detta område eller dyrortsgraderingen i övrigt, och att förskjutningar inträffat, sedan dyrortsgrupperingen fastställdes. Genom dessa förskjutningar kan det uppstå ojämnheter i ännu högre grad än vad man behövde räkna med och frukta från början. Men jag tror inte, att det är lämpligt att sammankoppla det problemet med det som vi nu ha oss förelagt. Socialministern har påpekat, att när det gällde att komma fram till ett förslag, som skulle hjälpa folkpensionärerna och de andra folkgrupper, som det här gäller, var det framför allt ett tekniskt problem, hur man skulle kunna ordna detta utan att administrationskostnaderna bleve alltför stora. Motionärerna och deras talesmän i utskottet ha beträffande dyrortsgrupperingen i nuvarande läge böjt sig för dessa förhållanden och insett, att skall det bli snabb hjälp, finns ingen annan väg att följa än den Kungl. Maj:t föreslagit. Men det förefaller mig, som om frågan skulle ligga till på precis samma sätt även ett kommande år. Skall det bli någon annan grund för bestämmandet av dyrtidstilläggen, måste detta medföra betydligt högre administrationskostnader än det system, som nu är föreslaget. Utskottet har från dessa utgångspunkter inte kunnat förorda ens en utredning i det syfte, som herr Löfvander här påyrkat, utan har ansett, att den frågan bör tas upp i ett annat sammanhang. Säkerligen kommer läget nästa år att vara sådant, att dyrtidstillägg fortfarande behöver beviljas folkpensionärerna. Då,

Lagförslag om dyrtidstillägg å folkpensioner m. m. (Forts.)
tror jag, ha vi ingen annan väg att gå än att fortsätta att ge dyrtidstilläggen den tekniska utformning, som de fått i det föreliggande förslaget.

I övrigt har det väl redan sagts så mycket i denna debatt, att inte stort mer behöver tilläggas. Det kan dock vara skäl att något belysa kostnaderna.

Herr Wistrand var missbelåten med att utskottet inte i sin motivering hade ingått på det spörsmålet litet utförligare, och tydligare, än vad som framgår av anslagsäskandet, belyst vad det här gäller för summor. I utlåtandet finnas dock summorna angivna. Vi citera vad departementschefen anfört i propositionen, och enligt vad som framgår av sid. 12 i utskottets utlåtande framhåller departementschefen i sitt yttrande, att pensionsstyrelsen beräknat, att kostnaderna för de föreslagna dyrtidstilläggen skulle för innevarande halvår av detta år för folkpensioner och invalidunderstöd uppgå till 10,300,000 kronor och för barnbidrag till 950,000 kronor. För nästa halvår, alltså första hälften av nästa budgetår, skulle kostnaderna utgöra 10,500,000 kronor respektive 1,000,000 kronor. Det blir således för ett kalenderår räknat närmare 23 miljoner kronor. Då, såsom väl är troligt — och departementschefen har ju inte förbisett detta, utan tvärtom påpekat det — man torde få räkna med att man kommer att behöva låta dyrtidstillägg utgå även under senare halvåret av nästa budgetår, skulle ytterligare tillkomma en kostnad av ungefär hälften av detta belopp, 23 miljoner kronor. Herr Wistrand har väl därför räknat något för högt, även om han i sin summa lade in de kommunala bidragen, då han kom upp till en slutsumma av omkring 40 miljoner kronor.

När herr Fredrik Ström nu utan att ange någon summa förordar en ytterligare förbättring, ett något ökat understöd, har ju, såsom han också säger, utskottet inte på något sätt underkänt hans motivering för detta yrkande, utan vi ha i stället, såsom även framgick av vad han citerade av utskottsutlåtandet, tvekat inför kostnaderna. En ökning av dyrtidstillägget med ytterligare en månadsutbetalning skulle kosta något över 11 miljoner kronor. Trots att det inom utskottet funnits mycket stora sympatier för denna önskan att åt dessa fattiga människor ge en något bättre kompensation för dyrtiden, ha vi inte vågat oss på att framställa yrkande om någon ändring i Kungl. Maj:ts förslag. Vi ha inte vågat ta initiativ till den rubbning av budgetsummorna, som ett sådant förslag skulle medföra. Socialministern framhöll emellertid i sitt anförande här, att om riksdagen nu godtar Kungl. Maj:ts förslag, har man, om svårigheterna skulle växa alltför mycket, även innan det förestående budgetåret är slut, kanske redan i år, möjlighet att med användning av den tekniska utformning för dyrtidstillägg, som här är föreslagen, ge en sådan ökad kompensation. Personligen önskar jag ingenting högre, än att de statsfinansiella förhållandena måtte möjliggöra detta, om situationen skulle förvärras i den ökade grad, som här har förutsatts, men i det läge, vari frågan nu ligger, har jag ingen anledning att frångå utskottets förslag, utan hemställer, herr talman, om bifall till detsamma.

Herr Wohlin: Herr talman! Debatten har icke endast gällt folkpensionerna utan även kommit att röra sig om rättvisa olika samhällsklasser emellan i det socialpolitiska reformarbetet. Vid sådant förhållande borde det finnas plats för en annan reflexion, som i detta sammanhang kan ha en viss betydelse.

Ingen missunnar säkerligen de fattiga folkpensionärerna den förbättring i deras ställning, som det nu framlagda förslaget innebär, även om de merkostnader, som därigenom uppstå, bli ganska betydande. Det finns emellertid bland de fattiga folklagren tiotusentals, för att icke säga hundratusentals familjer, som brottas med ekonomiska svårigheter av annan natur, nämligen de svårigheter, som sammanhänga med de uppväxande barnen och deras förhål-

Lagförslag om dyrtidstillägg å folkpensioner m. m. (Forts.)

landen. Det förefaller, som om det under de senaste riksdagarna har förmärkts ett förminskat intresse för de befolkningspolitiska reformlinjer, som under ett antal år avsatte åtskilliga fruktbärande resultat genom statsmakternas samverkan. Man kan icke undgå den reflexionen, att medan man här — och jag anser detta vara helt naturligt — tänker sig en avsevärd kostnadsökning på statsbudgeten för förbättrade folkpensioner, har man samtidigt under socialdepartementets huvudtitel icke minst i år intagit en ytterligt restriktiv och av mycket hårda sparsamhetssynpunkter dikterad hållning gentemot åtskilliga för befolkningsfrågan och för den fattiga befolkningens välfärd synnerligen viktiga anslag av sammanlagt långt mindre storleksordning än det, som det här är fråga om. Denna kalla vind, som nu blåser beträffande de befolkningspolitiska spörsmålerna, är icke särskilt glädjande, när man tänker på att den svenska folkstammens hela framtid likväl beror på att vi upprätthålla en folkökning, som kan rädda oss från en ödesdiger utveckling i motsatt riktning. Jag har ansett det vara min plikt att vid detta tillfälle understryka, att medan man här anser sig vara oförhindrad — och det förstår jag — att votera för avsevärda kostnadsökningar till hjälp åt de ekonomiskt svagare ställda åldringarna i landet, man då icke får glömma, att de befolkningspolitiska åtgärderna, för vilka man under de gyllene tiderna hade ett visst intresse, alltjämt ha en mycket stor betydelse och att man beträffande vissa anslag under femte huvudtiteln, som senare komma att behandlas, bör visa en något större givmildhet och en något öppnare blick för betydelsen av dessa senare anslag.

Jag har, herr talman, i denna fråga för dagen intet mera att säga. Beträffande emellertid den punkt, som nu närmast är föremål för debatt, ansluter jag mig till herr Löfvanders reservation.

Friherre Lagerfelt: Herr talman! Under denna debatt har det talats om ett yttrande från styrelsen för svenska landskommunernas förbund i detta ärendet. Yttrandet återfinnes, som kammarens ledamöter behagade finna, på sid. 10 i det utlåtande, som vi nu behandla. Styrelsen framhåller där, att »levnads-kostnadsökningen torde nämligen — i viss mån på grund av prisreglerande åtgärder från statsmakternas sida — icke stå i direkt proportion till levnads-kostnadernas nivå inom de olika dyrortsgrupperna under tiden före krisen. utan torde i stort sett till beloppet vara lika stor inom samtliga ifrågasvarande grupper.» I anledning av denna åsikt uttalar styrelsen, att den icke önskar, att de nu ifrågasatta dyrtidstilläggen göras beroende av dyrortsgruppering. Då jag själv varit med om att i styrelsen avgiva detta yttrande, vill jag nu helt kort säga, att jag även här vidhåller samma uppfattning, och jag ber därför, herr talman, att få ansluta mig till herr Löfvanders reservation.

Herr Ström, Fredrik: Herr talman! Jag har begärt ordet ännu en gång endast för att uttala min glädje över att statsrådet ställde i utsikt, att det vid en stegring av dyrtiden skulle vara möjligt att på ett enkelt sätt genomföra en ytterligare förbättring av folkpensionerna genom att öka dyrtidstilläggen med ännu en månadsutbetalning, vilket inte skulle rubba det tekniska underlaget för det nu föreliggande förslaget. Jag vill även framhålla, att denna fråga icke får vara ett tekniskt problem, utan den måste framför allt vara ett socialt problem. Statsrådet Möller har ju också i sitt anförande visat, att det även enligt min motion går att utan tekniska rubbningar genomföra en något förbättrad pensionering genom att som dyrtidstillägg taga tre månadsutbetalningar i stället för två. Då blir det hela lika enkelt och vållar inte några förseningar. Jag tror inte heller, att utskottets ärade ordförande syftade på min motion, när han gjorde invändningar med hänsyn till de eventuellt

Lagförslag om dyrtidstillägg å folkpensioner m. m. (Forts.)
ökade nya administrationskostnaderna, utan det var väl herr Löfvanders reservation, som han då tänkte på.

Slutligen, herr talman, finner jag det vara mycket intressant och tillfredsställande, att herr statsrådet icke direkt motsatte sig en utredning rörande kompensationsernas storlek och innebörd med hänsyn till de olika befolkningsgrupperna. Även herr von Heland har ju givit sin anslutning till denna tanke; han vill dock ha utredningen något utvidgad till att omfatta även en levnadsstandardsundersökning. Det har jag alls ingenting emot, utan jag tror tvärtom, att detta är ett mycket viktigt problem. Ett sådant förslag skulle dock kanske, om det för några år sedan hade väckts från socialdemokratiskt håll, ha vållat en väldig uppståndelse, men när det nu kommer från annat håll, kanske det inte möter så stort motstånd, som eljest säkerligen skulle varit att vänta. Emellertid får man inte göra en sådan utredning så bred och vittsvävande, att den inte hinner bli färdig i så god tid, att den kan medföra några praktiska resultat. Därför måste jag — utan att jag därmed vill motsätta mig, att man, i den mån det är möjligt, tar hänsyn till herr von Helands förslag — dock säga, att det är av betydelse, att man, därest man tar upp denna tanke, begränsar utredningen så mycket som möjligt, så att man gör undersökningen i stora drag och inte ger sig in på några alltför vittsvävande utredningsområden. Det tror jag nämligen, att man kanske får vänta något med för att inte det goda skall bli fiende till ett annat gott, utan man bör göra det bästa möjliga av vad som snabbt kan ge resultat.

Detta var, herr talman, vad jag ville ytterligare understryka.

Herr Linnér: Herr talman! Jag tror, att herr statsrådet träffade sakens kärnpunkt, när han yttrade, att det tekniskt knappast är möjligt att gå någon annan väg än den han har valt, ifall man vill åstadkomma en snabb förbättring av folkpensionerna. Jag tror således, att kammaren med den enighet, som råder om att en förbättring bör beviljas, med ganska stort lugn kan ansluta sig till utskottsmajoritetens förslag.

Statsrådet inlät sig emellertid också på några reformtankar beträffande själva den framtida folkpensioneringens utformning. Det var tankar av ett mycket stort intresse, och jag skulle vilja beröra dem i största korthet.

Herr statsrådet framhöll, att det är framför allt på två punkter, som folkpensioneringens brister ha framträtt. Det gäller dels de ensamstående pensionärernas försämrade läge i förhållande till de äkta paren, dels svårigheterna för de pensionärer, som på de dyrare orterna få skaffa sig egna bostäder.

Vad till en början beträffar de ensamstående pensionärerna, förhåller det sig ju så att deras svårigheter ha varit kända och förutsedda av alla dem, som sysslat med utredningar angående folkpensionering. Samma svårigheter äro t. ex. i Danmark mycket klart belysta, och de ha påvisats här i Sverige genom tidigare utredningar. Att man likväl icke har frångått det system som tillämpas för närvarande, beror på vissa orsaker, som jag tror fortfarande kvarstå. Det är huvudsakligen två orsaker. Den ena är, att man icke vill försvaga den fasta familjebildningen genom att premiera de ensamstående pensionärerna på de äkta parens bekostnad. Den andra orsaken är den, att svårigheterna för de ensamstående äro mycket olika stora. Om man ser på undersökningarna — både äldre och dem, som socialvårdskommittén nu genomfört — finner man, att dessa svårigheter äro mycket växlande i kommuner av olika beskaffenhet. Det är därför svårt att träffa det rätta, ifall man skulle försöka göra en särskild korrigerig av pensionerna för de ensamstående.

Herr statsrådet tog också upp den för pensionärerna utomordentligt viktiga frågan om bostadskostnaderna. Han tänkte sig därvidlag lösningen genom

Lagförslag om dyrtidstillägg å folkpensioner m. m. (Forts.)

inrättande av pensionärshem, åt vilka ju staten lämnar bidrag. För min del tror jag knappast, att man får vara mycket optimistisk om en lösning efter den linjen. Det förhåller sig nämligen så, att kostnaderna skulle bli oerhört höga. Jag skall endast anföra ett enda exempel för att visa, vilka siffror det här i själva verket gäller.

Vi kunna utgå ifrån att av omkring en halv miljon pensionärer — det rör sig i propositionen om 450,000, men siffran spelar icke så stor roll, att jag behöver gå in på skillnaden — bo 50,000 i dyrort, vilket är ett mycket lågt beräknat antal. Om jag tillika säger, att anläggningskostnaden för uppförande av lägenheter åt dessa skulle uppgå till 5,000 kronor per lägenhet, vilket givetvis är absolut för lågt uppskattat, kommer jag likväl fram till en kostnad av 250 miljoner kronor. Man kan således icke gärna tänka sig, att de svenska kommunerna, belastade som de för närvarande äro till följd av minskat skatteunderlag och ökade utgifter icke minst för socialvård, i stor skala skulle kunna taga upp denna fråga till lösning. Jag tror i stället, att man får gå en annan väg, och jag tror, att statsrådet och pensionsstyrelsen därför ha gjort rätt, när de beträffande dyrtidstilläggen ha följt den gällande dyrortsgrupperingen. Man har i själva verket ingenting annat att göra för närvarande.

Jag har liksom alla de föregående talarna i denna debatt konstaterat, att det råder en enig önskan om att hjälpa pensionärerna. Men jag skulle på samma gång vilja stryka under ett par andra omständigheter, som eljest bleve undanskymda i debatten.

Först och främst vill jag då framhålla, att så snart det gäller förbättringar av ett eller annat slag av folkpensionerna, bli kostnaderna därför utomordentligt stora. Om statens tillgångar för det ena eller andra ändamålet eller för alla statsändamål minskas, kan man komma i det läget, att man måste välja mellan den ena eller andra utgiften, och givetvis bör man då välja den utgift, som är viktigast. I likhet med herr Wohlin tror jag, att det är synnerligen angeläget, att man här icke endast ser på de nödlidande pensionärerna, utan också tänker på den positivt uppbyggande socialvården. Kostnaderna där uppgå till relativt små belopp, i jämförelse med de nu föreslagna kostnaderna till och med mycket små belopp, men de gälla uppgifter av mycket stor angelägenhet. Jag skall peka på några av dem, eftersom jag i mitt dagliga arbete ständigt kommer i beröring med dessa uppgifter och med de svårigheter, som för närvarande råda på dessa områden.

Jag tänker först och främst på barnavården. Om det blir så, att livsmedels-svårigheterna ökas här i landet, komma ofelbart svårigheterna att få goda fosterhem att bli mycket stora. De ha redan visat sig vara skärpta. Man kan räkna med att de komma att bli väsentligt ökade. Dessa svårigheter komma att bli för stora för barnavårdsnämnderna i de vanliga landskommunerna. Det blir då alldeles nödvändigt, att barnavårdsnämnderna få hjälp av de organisationer, som redan finnas, nämligen barnavårdsförbunden i länen. Men dessa barnavårdsförbund ha den bristen, att de äro ekonomiskt mycket svaga. Det vore verkligen en uppgift för en socialminister, som önskar driva en positiv socialvård, att ge barnavårdsförbunden ett sådant stöd, att de bättre än för närvarande kunna fylla sin uppgift, och därmed också hjälpa barnavårdsnämnderna speciellt på landsbygden.

Det är vidare så, att åtgärder i mycket hög grad äro påkallade för vad man kallar ungdomsvård. Man får — jag kan säga: jag får — då och då i mitt arbete en skrämmande inblick i hurudana förhållandena i detta avseende icke så sällan äro på sina håll. Förhållandena ha otvivelaktigt på vissa håll blivit försämrade genom de långvariga förläggningarna. Dessa ha lett till att den bristande disciplinen hos speciellt den uppväxande kvinnliga ungdomen har tagit

Lagförslag om dyrtidstillägg å folkpensioner m. m. (Forts.)

sig mycket, mycket sorgliga uttryck. Dessa stackars ungdomar behöva tagas om hand och stödjas på ett positivt sätt, så att de få en förnuftig och glad samsättning, som kunde rädda dem från de nära till hands liggande frestelserna. Det finns också åtminstone på en del håll organisationer, som äro beredda att åtaga sig denna uppgift, men även dessa organisationer arbeta i regel under stora ekonomiska svårigheter. Det skulle därför även härvidlag vara ett behjärtansvärt önskemål att med ett litet anslag stödja den positiva ungdomsvården.

Jag vill också med utgångspunkt från min egen verksamhet erinra om mödrahjälpen.

Mödrahjälpen är, såsom alla veta, maximerad till ett fixt belopp. Med detta belopp, 300 kronor, skola kostnader av olika slag täckas. Man har kommit fram till en ganska genomförd systematik för användningen av mödrahjälpspengarna. Men det visar sig självfallet, att eftersom de normala levnadskostnaderna ha stigit undan för undan, blir det svårt att inom den givna ramen få plats för det stöd, som man har tänkt sig och som kunnat ges från början. Det vore därför önskvärt, att denna fråga toges upp till en mycket snabb utredning, en undersökning av i vilken mån man skulle behöva utvidga ramen och i sammanhang med detta ofrånkomligen också en undersökning av vilken användning som moderskapspenningen för närvarande får. Den är som bekant för närvarande alldeles utan kontroll.

Till sist vill jag taga upp ytterligare en sak, som icke heller rör sig om så stora belopp, fastän de äro större än de belopp, som jag nyss talat om. Jag dömer även här på grund av min egen dagliga erfarenhet. Det gäller de värnpliktigas familjer. Trots de, såsom åtminstone jag ansåg, när de beslötos, mycket goda familjebidragen ha otvivelaktigt vissa av de värnpliktigas familjer kommit i verkliga ekonomiska svårigheter. Det är därför säkert nödvändigt ur ren rättvisesynpunkt att såvitt möjligt ge dem förbättring. Det är också självfallet, att man här mer än på någon annan punkt kan tala om en ren försvarsfråga. Ingenting kan ju vara sämre ur försvarsintressets synpunkt än att den inkallade känner, att hans och hans familjs ekonomi undergår en ständig försämring under den långa tid familjeförsörjaren ligger i militärtjänst.

Jag har velat draga fram dessa exempel, därför att jag tror, att när man går att besluta om så stora anslag, som det här är fråga om, får man icke glömma, att andra behov finnas, som äro fullt ut lika viktiga. Man får icke förfara så, att dessa andra behov bli kvävda genom ett beslut, som rör sig om mycket stora sammanlagda summor. För dagen tror jag icke det är något annat att göra än att bevilja det belopp utskottets majoritet har föreslagit och att bevilja det i den form, som utskottet har föreslagit. Jag hoppas emellertid, att under det fortsatta arbetet, framför allt i departementet, synpunkter på andra uppbyggande grenar av socialvården icke hållas tillbaka av dessa mycket nära liggande bekymmer för folkpensionärerna.

Jag har, herr talman, intet annat yrkande än om bifall till utskottets förslag.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, yttrade herr talmannen, att därunder yrkats dels att vad utskottet i den under behandling varande punkten hemställt skulle bifallas, dels ock att utskottets hemställan skulle bifallas med den ändring i lagförslaget, att i 1 § första stycket orden »en sjättedel» utbyttes mot »en fjärdedel».

Sedermera gjordes propositioner enligt dessa båda yrkanden; och förklarades propositionen på bifall till utskottets hemställan oförändrad vara med övervägande ja besvarad.

*Lagförslag om dyrtidstillägg å folkpensioner m. m. (Forts.)**Punkten 2.*

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 3.

Herr *Löfvander*: Herr talman! Jag yrkar bifall till min reservation.

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter herr talmannen yttrade, att i avseende på den nu ifrågavarande punkten annat yrkande ej förekommit, än att kammaren skulle godkänna den av herrar Strindlund och Löfvander vid utlåtandet avgivna reservationen.

Sedermera gjorde herr talmannen propositioner, först på bifall till vad utskottet i förevarande utlåtande hemställt samt vidare enligt berörda yrkande; och förklarade herr talmannen, efter att hava upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Löfvander* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad sammansatta stats- och andra lagutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 1 punkten 3, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, godkännes den av herrar Strindlund och Löfvander vid utlåtandet avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo uppläst, verkställdes till en början omröstning på det sätt, att efter särskilda uppmaningar av herr talmannen först de ledamöter, som ville rösta för ja-propositionen, och därefter de ledamöter, som ville rösta för nej-propositionen, reste sig från sina platser. Herr talmannen förklarade därpå, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Löfvander* begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 77;

Nej — 26.

Därjämte hade 1 ledamot tillkännagivit, att han avstode från att rösta.

Vid förnyad föredragning av bevillningsutskottets betänkande nr 1, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om fortsatt giltighet av förordningen den 17 juni 1932 (nr 245) angående rätt för Konungen att åsätta särskild tullavgift, bifölls vad utskottet i detta betänkande hemställt.

Föredrogos ånyo jordbruksutskottets utlåtanden:

nr 3, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående avstående i vissa fall av mark från kronoegendomar eller upplåtande av nyttjanderätt eller servitutsrätt till sådan mark;

nr 4, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående medgivande för Kungl. Maj:t att i vissa fall försälja kronoegendom m. m.; samt
nr 5, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående bemyndigande för Kungl. Maj:t att biträda ackordsuppgörelser i fråga om kronans fordringar för försälda kronoegendomar.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Anmälades sammansatta stats- och andra lagutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 14, till Konungen i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om dyrtidstillägg å folkpensioner, invalidunderstöd och barnbidrag, m. m., dels ock i ämnet väckta motioner.

Skrivelseförslaget godkändes under förutsättning att utskottets hemställanden i utlåtande nr 1 bifölles även av andra kammaren.

Herr *Sten* avlämnade en av honom m. fl. undertecknad motion, nr 177, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1940/41 till åtgärder för arbetsmarknadens reglering m. m.

Motionen blev på begäran bordlagd.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 1.40 e. m.

In fidem
G. H. Berggren.